

Giáo dục truyền thống lịch sử địa phương thông qua hoạt động trải nghiệm cho học sinh Trường Trung học phổ thông Chu Văn An thành phố Hải Dương

Trần Việt Dũng

ThS.Khoa Ngữ văn và KHXH, Trường Đại học Hải Dương

Received: 19/11/2024; Accepted: 22/11/2024; Published: 28/11/2024

Abstract: Local history is an important part of national history and world history. In order to contribute to the goal of training learners to become people with comprehensive professional skills and competencies, the school pays great attention to integrating experiential activities in teaching practice. This article points out the content and some methods of local traditional history education through experiential activities

Keywords: Education, local historical traditions, experience, high school

1. Đặt vấn đề

Tuyên truyền, giáo dục truyền thống lịch sử địa phương góp phần nâng cao kiến thức về truyền thống địa phương; giúp mọi người hiểu đầy đủ hơn về nơi họ đã sinh ra, lớn lên và sẽ gắn bó cả cuộc đời... để từ đó họ bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc; gọi lên niềm tự hào; bồi dưỡng tình yêu quê hương đất nước; yêu chuộng hòa bình, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc XHCN; hình thành ý thức trách nhiệm của bản thân trong việc giữ gìn, bảo vệ di sản văn hóa, di tích lịch sử của địa phương.

Đưa hoạt động trải nghiệm vào trong chương trình GDPT góp phần thu hẹp khoảng cách giữa nội dung giáo dục với thực tiễn đời sống xã hội, là con đường gắn lý thuyết với thực tiễn, tạo nên sự thống nhất giữa nhận thức và hành động. Học tập qua trải nghiệm giúp phát triển ở người học các năng lực và phẩm chất cần thiết để đáp ứng yêu cầu của xã hội hiện đại.

Trường THPT Chu Văn An được thành lập theo Quyết định số 928/QĐ-UBND ngày 18 tháng 3 năm 2019 của chủ tịch UBND tỉnh Hải Dương. Bằng cách sử dụng các hình thức và PP mới, sản phẩm giáo dục của Trường THPT Chu Văn An Hải Dương luôn đáp ứng tối ưu yêu cầu của ngành giáo dục. Hoạt động GD & ĐT của trường đều hướng đến mục tiêu đào tạo người học trở thành những người có KN nghề nghiệp và phát triển toàn diện về phẩm chất và năng lực. Với mục tiêu trên trường có nhiệm vụ là giáo dục HS thực hiện theo đúng chương trình THPT đã được Bộ GD & ĐT quy định, tuy nhiên bên cạnh đó nhà trường đều đã động trong việc phát triển chương

trình giáo dục nhà trường phù hợp với điều kiện thực tiễn của địa phương, đáp ứng nhu cầu của HS, xã hội. Để góp phần gìn giữ, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, truyền thống lịch sử địa phương.

Hoạt động giáo dục truyền thống lịch sử địa phương cho HS tại Trường THPT Chu Văn An đã được quan tâm thực hiện. Tuy nhiên trên thực tế vẫn còn một bộ phận HS chưa hiểu hết về truyền thống lịch sử địa phương, chưa yêu thích và quý trọng truyền thống văn hóa của dân tộc mình. Điều này do nhiều nguyên nhân, trong đó có nguyên nhân do năng lực tổ chức hoạt động giáo dục HS của đội ngũ GV còn hạn chế, PP hình thức tổ chức còn đơn điệu, nội dung GD chưa thật phong phú. Bên cạnh đó công tác quản lý hoạt động này còn chưa thật hiệu quả, dẫn đến một số nhà trường hoạt động này chưa đạt được như mong muốn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Các khái niệm

Địa phương là vùng, khu vực trong quan hệ với trung ương với cả nước. Là một phần của lãnh thổ quốc gia. Địa phương được chia thành nhiều cấp khác nhau. Địa phương có thể là tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương, có thể là huyện, quận, thị xã, thành phố thuộc tỉnh, có thể là xã phường, thị trấn.

Lịch sử địa phương là một bộ phận cấu thành của lịch sử dân tộc. Bất cứ một sự kiện nào của lịch sử dân tộc cũng đều diễn ra ở một địa phương cụ thể với thời gian, không gian nhất định.

Giáo dục truyền thống lịch sử địa phương (TTLSĐP) là một nội dung quan trọng trong giáo dục HS ở nhà trường hiện nay. Giáo dục TTLSĐP

là quá trình được tổ chức có mục đích, có kế hoạch trong đó, dưới vai trò chủ đạo của nhà giáo dục, đối tượng giáo dục tự giác, tích cực, chủ động tham gia và các hoạt động giáo dục nhằm lĩnh hội những tri thức về lịch sử địa phương, về văn hoá địa phương nhằm củng cố lòng yêu nước, tự hào dân tộc; hình thành và rèn luyện hành vi, thói quen phù hợp với yêu cầu xã hội.

2.2. Giáo dục TTLSDP thông qua hoạt động trải nghiệm

“Hoạt động trải nghiệm là hoạt động giáo dục, trong đó, dưới sự hướng dẫn và tổ chức của nhà giáo dục, từng cá nhân HS được trực tiếp hoạt động thực tiễn trong nhà trường hoặc xã hội, qua đó phát triển tình cảm, đạo đức, phẩm chất nhân cách, các năng lực và tích lũy kinh nghiệm riêng cũng như phát huy tiềm năng sáng tạo của mỗi cá nhân”.

Chương trình GDPT ban hành theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD & ĐT đã chỉ rõ: Nội dung giáo dục của địa phương là những vấn đề cơ bản hoặc thời sự về văn hoá, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp,... của địa phương bổ sung cho nội dung giáo dục bắt buộc chung thống nhất trong cả nước, nhằm trang bị cho HS những hiểu biết về nơi sinh sống, bồi dưỡng cho HS tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để góp phần giải quyết những vấn đề của quê hương.

Căn cứ Bộ GD & ĐT (20/3/2019), Văn bản hướng dẫn số 1106/BGDĐT-GDTrH Về việc biên soạn, thẩm định nội dung giáo dục của địa phương trong Chương trình GDPT quy định nội dung giáo dục truyền thống lịch sử địa phương cho HS bao gồm: Các vấn đề về văn hóa, lịch sử truyền thống của địa phương.

- Về văn hóa: Lễ hội truyền thống; các loại hình nghệ thuật truyền thống; truyền thống quê hương; phong tục, tập quán địa phương; xây dựng nếp sống văn minh, tôn trọng kỷ cương, pháp luật.

- Về lịch sử, truyền thống: Danh nhân văn hóa; di tích lịch sử; bảo tàng, lịch sử hình thành và phát triển của địa phương.

Giáo dục truyền thống lịch sử là một vấn đề cực kì quan trọng của một quốc gia dân tộc đặc biệt trong thời kì hội nhập quốc tế. Lịch sử địa phương có mối quan hệ chặt chẽ với lịch sử văn hóa dân tộc và lịch sử văn hóa nhân loại.

Ngay từ ngày còn ngồi trên ghế nhà trường HS phổ thông hiểu được truyền thống lịch sử của địa phương giúp các em yêu quê hương đất nước, tự hào về miền đất nơi mình đang sinh sống và cũng chính

là nội lực để các em tiếp thu tốt hơn lịch sử văn hóa dân tộc, nhân loại.

Do đó nội dung giáo dục TTLSDP cho học sinh THPT thông qua hoạt động trải nghiệm bao gồm:

+ Kiến thức cơ bản về các danh nhân văn hoá của địa phương.

+ Di tích lịch sử, bảo tàng văn hóa của địa phương.

+ Lịch sử hình thành và phát triển của địa phương

+ Truyền thống đấu tranh kiên cường, bất khuất của nhân dân, truyền thống khoa cử...

Tại trường THPT Chu Văn An thực hiện giáo dục TTLSDP thông qua việc lồng ghép vào những tiết học trải nghiệm thực tế như giáo dục lịch sử qua bảo tàng; đưa HS đến thăm các khu di tích lịch sử, văn hóa; nhiều hoạt động cụ thể hướng tới đền ơn đáp nghĩa bà mẹ Việt Nam anh hùng, gia đình có công với cách mạng cùng những đạo lý về đền ơn đáp nghĩa, uống nước nhớ nguồn... để từ đó hình thành nên phẩm chất cho những chủ nhân tương lai của đất nước. Việc làm này cần thiết và là một hướng đi đúng, phù hợp với thực tiễn giáo dục hiện nay, bởi cách giáo dục này không biến nội dung giáo dục truyền thống thành một môn học nặng về lý thuyết, giáo điều, khô cứng. Nội dung giáo dục truyền thống sẽ được thực hiện một cách linh hoạt, mềm dẻo, đa dạng và vì thế sẽ hấp dẫn được các em HS. Và đặc biệt sẽ phù hợp với tâm lí lứa tuổi, xua tan áp lực học tập, phát huy tiềm năng HS.

2.3. Một số phương pháp giáo dục truyền thống lịch sử địa phương cho HS Trường THPT Chu Văn An thông qua hoạt động trải nghiệm

* Phương pháp giải quyết vấn đề:

Giải quyết vấn đề là một PP giáo dục nhằm phát triển năng lực, tư duy, sáng tạo, giải quyết vấn đề của học sinh. Các em được đặt trong tình huống có vấn đề, thông qua việc giải quyết vấn đề giúp HS lĩnh hội tri thức, kĩ năng và phương pháp. Trong tổ chức hoạt động trải nghiệm, phương pháp giải quyết vấn đề thường được vận dụng khi học sinh phân tích, xem xét và đề xuất những giải pháp trước một hiện tượng, sự việc nảy sinh trong quá trình hoạt động. Phương pháp giải quyết có vấn đề có ý nghĩa quan trọng trong phát huy tính tích cực, sáng tạo của HS, giúp các em có cách nhìn toàn diện hơn trước các hiện tượng, sự việc nảy sinh trong hoạt động, cuộc sống hàng ngày. Để PP này đạt hiệu quả cao thì vấn đề đưa ra phải sát mục tiêu hoạt động, kích thích học sinh tích cực tìm tòi cách giải quyết, phải coi trọng nguyên tắc tôn trọng, bình đẳng tránh gây ra căng thẳng không có lợi khi giáo dục HS.

* Phương pháp sắm vai

Sắm vai là PP giáo dục giúp HS thực hành cách ứng xử, bày tỏ thái độ trong những tình huống giả định hoặc trên cơ sở óc tưởng tượng và ý nghĩ sáng tạo của các em. Sắm vai thường không có kịch bản cho trước mà HS tự xây dựng trong quá trình hoạt động. Đây là phương pháp giúp HS suy nghĩ sâu sắc về một vấn đề bằng cách tập trung vào cách ứng xử cụ thể mà các em quan sát được.

Sắm vai có ý nghĩa rất lớn trong việc hình thành và phát triển các kỹ năng giao tiếp cho HS. Thông qua sắm vai, học sinh được rèn luyện, thực hành những kỹ năng ứng xử và bày tỏ thái độ trong môi trường an toàn trước khi thực hành trong thực tiễn, tạo điều kiện phát triển óc sáng tạo của các em, khích lệ thay đổi thái độ và hành vi theo hướng tích cực trước một vấn đề hay đối tượng nào đó.

* Phương pháp trò chơi

Trò chơi là tổ chức cho HS tìm hiểu một vấn đề hay thực hiện những hành động, việc làm hoặc hình thành thái độ thông qua một trò chơi nào đó. Trò chơi là phương tiện giáo dục và phát triển toàn diện học sinh, giúp các em nâng cao hiểu biết về thế giới hiện thực xung quanh, kích thích trí thông minh, lòng ham hiểu biết, học cách giải quyết nhiệm vụ.

Trò chơi là phương tiện giáo dục phẩm chất nhân cách cho HS. Các phẩm chất nhân cách được hình thành thông qua chơi như tính hợp tác, tính đồng đội, tính tập thể, tính kỉ luật, tự chủ, tích cực, độc lập, sáng tạo, sự quan tâm lo lắng đến người khác, thật thà, dũng cảm, kiên nhẫn... Trò chơi còn là phương tiện giáo dục thể lực cho HS, giáo dục thẩm mỹ, hình thành các kỹ năng giao tiếp, kỹ năng xã hội

* Phương pháp làm việc nhóm

Làm việc theo nhóm nhỏ là phương pháp tổ chức dạy học- giáo dục trong đó, giáo viên sắp xếp HS thành những nhóm nhỏ theo hướng tạo ra sự tương tác trực tiếp giữa các thành viên, từ đó HS trong nhóm trao đổi, giúp đỡ và cùng nhau phối hợp làm việc để hoàn thành nhiệm vụ chung của nhóm. Làm việc nhóm có ý nghĩa rất quan trọng trong việc:

- Phát huy cao độ vai trò chủ thể, tính tự giác, tính tích cực, sáng tạo năng động, tinh thần trách nhiệm của học sinh, tạo cơ hội cho các em tự thể hiện, tự khẳng định khả năng, thực hiện tốt hơn nhiệm vụ được giao.

- Giúp học sinh hình thành các kỹ năng xã hội và phẩm chất nhân cách cần thiết như: kỹ năng tổ chức, quản lý, giải quyết vấn đề, hợp tác, có trách nhiệm cao, tinh thần đồng đội, sự quan tâm và mối quan hệ

khăng khít, sự ủng hộ cá nhân và khuyến khích tinh thần tự học hỏi lẫn nhau, xác định giá trị của sự đa dạng và tính gắn kết.

- Thể hiện mối quan hệ bình đẳng, dân chủ và nhân văn: tạo cơ hội bình đẳng cho mỗi cá nhân người học được khẳng định và phát triển. Nhóm làm việc sẽ khuyến khích học sinh giao tiếp với nhau và như vậy sẽ giúp cho những em nhút nhát, thiếu tự tin có nhiều cơ hội hòa nhập

* Phương pháp giảng giải

Giảng giải là phương pháp dạy học bằng việc dùng những luận cứ, số liệu để chứng minh một sự kiện, hiện tượng, quy tắc, định lý, định luật, công thức, nguyên tắc trong các môn học.

Giảng giải chứa đựng các yếu tố phán đoán, suy lý nên có nhiều khả năng phát triển tư duy logic của HS. Giảng giải trong giáo dục truyền thống lịch sử địa phương có vai trò rất quan trọng. Khi đó GV dùng lời nói để giải thích, chứng minh về một truyền thống lịch sử địa phương đã được ghi nhận, nhằm giúp cho HS hiểu và nắm được ý nghĩa, nội dung của truyền thống lịch sử từ đó hình thành tình cảm và lòng yêu quê hương, đất nước, lòng tự hào dân tộc.

3. Kết luận

Giáo dục truyền thống lịch sử địa phương cho HS Trường THPT Chu Văn An là một nhiệm vụ quan trọng nhằm giúp HS có hiểu biết, có lòng tự hào về lịch sử địa phương, có ý thức bảo vệ, gìn giữ những di tích lịch sử và tự hào về những giá trị truyền thống ở quê hương mình. Với những nội dung cụ thể giáo dục TTLSĐP cho HS Trường THPT Chu Văn An thông qua hoạt động trải nghiệm đem lại những kết quả tốt qua đó có kiến thức, KN, phát triển về trí tuệ, tâm hồn, thể chất và khám phá được tiềm năng bản thân, nhờ đó chất lượng giáo dục toàn diện được nâng lên.

Tài liệu tham khảo

2. Nguyễn Thị Thế Bình (2018), “*Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học lịch sử ở trường phổ thông*”, Tạp chí Giáo dục, Số 431 (Kì 1 - 6/2018), tr32-35. Hà Nội

3. Bộ Giáo dục Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông, Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.* Hà Nội

4. Đào Tố Uyên và Nguyễn Công Khanh (1993), *Góp thêm ý kiến về việc nghiên cứu, biên soạn và giảng dạy lịch sử địa phương.* NXBGD. Hà Nội